

Οι δερματολόγοι στην Ελλάδα. Το ήθος, ο μικρός αριθμός, η ιστορία και η αναγνώριση των προσπαθειών τους

Γ. Α. Σακελλαρίου

Ομότιμος καθηγητής Δερματολογίας-
Αφροδισιολογίας του Α.Π.Θ.

Στο περιοδικό «Τα νέα της ΕΔΑΕ» (Οκτ. - Δεκ. 2004) δύο δημοσιεύματα αξίζει να τα σχολιάσω: α) Το «Σημείωμα σύνταξης» του Δ. Σωτηριάδη (σ. 3) και β) «Το προφίλ της Δερματολογίας στην Ελλάδα» της Π. Εμμανουήλ (σ. 4).

α) Ο Δημήτρης Σωτηριάδης, μέλος του Δ.Σ. της ΕΔΑΕ, άριστος στη Δερματολογία και προπάντων στο ήθος, που εργάζεται με αυταπάρηση επί χρόνια στο νοσοκομείο ΑΔΝΘ, προτείνει ανάμεσα σε άλλα δραστηριοποίηση, φροντίδα και προσπάθεια «για να ανεβάσουμε το επίπεδο των γνώσεών μας», πολύ ορθά. Να προσθέσω, όμως, εδώ ότι, αν το ανέβασμα των γνώσεων δεν συνυπάρχει με ήθος, τότε η αξιοποίηση των γνώσεων δεν είναι δυνατή ούτε για το άτομο ούτε για το κοινωνικό σύνολο, του οποίου οι ανάγκες είναι και τεράστιες και αυξάνονται αλματωδώς, λόγω των ταχύτατων και τεράστιων επιτευγμάτων. Ο αριθμός των δερματολόγων είναι μικρός (όχι μεγάλος) για να μπορεί να εξυπηρετεί αυτές τις ανάγκες και γίνεται ακόμη πιο μικρός, όταν δεν υπάρχει ήθος, οργάνωση και προπάντων σεβασμός και αναγνώριση των προσφορών των συναδέλφων προς την επιστήμη και την κοινωνία.

β) Η Π. Εμμανουήλ, παρά την καλή πρόθεσή της να ενημερώσει για την ιστορία της Δερματολογίας στην Ελλάδα, παραλείπει πολλά και ουσιώδη στοιχεία, που αφορούν τη μεγάλη και μοναδική προσφορά του Δερματολογικού Κέντρου Θεσσαλονίκης (ΔΕ.ΚΕ.Θ.) στην ειδικότητά μας την περίοδο 1949-67, δικαίως, ίσως, αφού δεν τη γνώρισε.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1949-1967

Την περίοδο αυτή το απαστράπτον άλλοτε εξ αίγλης Νοσοκομείο Α. ΣΥΓΓΡΟΥ της Αθήνας ήταν

κυριολεκτικά νεκρό. Επισκιάστηκε τελειώς από τη μεγάλη δραστηριότητα του ΔΕΚΕΘ, δηλαδή της Π.Κ. (Παν/κής Κλινικής) και της Κ.Α.Δ.Ν. του Δ.Ν. (Κλινικής Αφρ. και Δερμ. και Νόσων του Δημοσίου Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης), που συστεγαζόνταν. Η προσφορά του στη Δερματολογία και η προβολή του πανελληνίως και διεθνώς υπήρξε για την Ελλάδα μοναδική:

α) Στην **εκπαίδευση**: Εκπαιδεύτηκαν άριστα πολλές χιλιάδες φοιτητές της Ι.Σχ.Θ., της Στρ. Ιατρ. Σχ. (Σ.Ι.Σ.) και της Οδ.Σχ.Θ. και μαθήτριες της Σχολής Μαιών και της Σχολής Νοσοκόμων. Κάθε έτος πραγματοποιούσαμε εκατοντάδες μαθήματα και εξετάσεις, θεωρητικά και πρακτικά με φροντιστήρια, εργαστήρια, επισκέψεις ασθενών του Νοσοκομείου και παρακολουθήσεις στα Εξωτερικά Ιατρεία, επιδείξεις έγχρωμων φωτογραφιών κ.λπ. Για την αρτιότερη εκπαίδευση συγγράψαμε βιβλία: «Μαθήματα Δερματολογίας. Κατά τας παραδόσεις του καθηγητού Α. Ρελιά», 910 σελ., «Ουρηθρίτιδες», 114 σελ., «Μαθήματα Δερματολογίας για Μαιές», 96 σελ. και αργότερα ο υποφαινόμενος εξέδωσε «Εγχειρίδιον Δερματολογίας», το 1967, 450 σελίδων με 169 φωτογραφίες, εκτός κειμένου σε άλλες 100 σελίδες, από το «Φωτογραφικό μουσείο» που οργανώσαμε, εξαιρετικής ποιότητας, που μέχρι σήμερα δεν βρήκα σε σύγγραμμα ελληνικό, δερματολογικό τουλάχιστο (Ο S. Bouille, συγγραφέας του 9του μου έγχρωμου άτλαντα δερματολογικών φωτογραφιών, του καλύτερου, τότε, στον κόσμο, έγραψε αληθινό ύμνο γι' αυτές), με βιβλιοδεσία πρωτότυπη και ειδική για αφαίρεση παλιών και αντ' αυτών προσθήκη νέων σελίδων με πρόσφατες γνώσεις από δερματολόγους για τους αυριανούς γιατρούς, δερματολόγους και μη (παθολό-

γους, παιδίατρους κ.λπ.).

Τα τελευταία χρόνια άρχισαν να προσέρχονται γιατροί για λήψη της ειδικότητάς μας. Σε όλους δίνονταν θέματα για διατριβή και βοήθεια κάθε μορφής (περιστατικά, εργασίες κ.λπ.) για την πραγματοποίησή της.

β) Στην **περίθαλψη**: Νοσηλεύτηκαν, ως εσωτερικοί ασθενείς, στις δύο Κλινές του Νοσοκομείου, χιλιάδες άρρωστοι και εξετάστηκαν στα Εξωτερικά Ιατρεία πολλές χιλιάδες για αφροδίσια νοσήματα και αργότερα δερματοπάθειες κυρίως. Η προσέλευση των δερματολογικών αρρώστων στο άλλοτε κακόφημο Νοσοκομείο ήταν άθλος μας και αυξήθηκε ραγδαία.

Εκμηδενίσαμε τη σύφιλη στη Μακεδονία και Θράκη με επανέλεγχο πλήρη (εγκεφαλονωτιαίου υγρού, αίματος και κλινικώς) και θεραπεία με πενικιλίνη εκατοντάδων παλιών ασθενών, που είχαν νοσηλευτεί για τη νόσο. Συμβάλαμε αποτελεσματικά στην καταπολέμηση των τριχοβρώτων (μυκητιάσεων) του τριχωτού κεφαλής, μάλιστα τότε των παιδιών, κυρίως της επαρχίας, όπου μεταβαίναμε συχνά και εξετάζαμε τους μαθητές των Σχολείων (εξετάσαμε πάνω από 20.000). Τους ύποπτους κλινικώς ελέγχαμε εργαστηριακά με μικροσκοπικές εξετάσεις άμεσες, με καλλιέργειες και με το φως του Wood. Τα θετικά παιδιά εισάγονταν στο Νοσοκομείο μας και υποβάλλονταν σε θεραπεία με ακτίνες X και αργότερα με γκριζοφουλβίνη, την οποία πρώτοι εμείς εφαρμόσαμε στην Ελλάδα και μελετήσαμε λεπτομερώς με διακεκομμένη χορήγηση, με μερκουροχρώμη και φως του Wood, πρώτοι διεθνώς (βλ. ανακοινώσεις και μονογραφία μας). Συμβάλαμε στην προστασία της Υγείας των φοιτητών του ΑΠΘ με εξετάσεις κάθε έτος πολλών χιλιάδων όλων των Σχολών και όλων των ετών φοίτησής τους.

γ) Στην **επιστημονική έρευνα**: Η προσφορά μας ήταν τεράστια, ανεπανάληπτη, σοβαρή και μοναδική. Όχι μόνο στη Δερματολογία, αναμφισβήτητα, αλλά ίσως και σε όλες τις ειδικότητες της Ιατρικής στην Ελλάδα. Και να σκεφτεί κανείς με το ελάχιστο ιατρικό προσωπικό της νεοσύστατης έδρας των ΑΔΝΘ, που δεν ξεπερνούσε στην αρχή και για πολλά χρόνια τους 3-4. Υπήρξαν και χρονιές που μείναμε μόνο 2: ο καθηγητής και μεγάλος δάσκαλός μας, Α. Ρέλιας, και ο υποφαινόμενος. Αργότερα φτάσαμε τους 7-8, μαζί και στις 2 Κλινικές. Είμασταν οι μοναδικοί που

συνεργαζόμασταν στενά με άλλες Σχολές του ΑΠΘ (ΦΜ, Κτηνιατρική κ.λπ.), εκτός από τις ειδικότητες της Ι.Σχ.Θ. (Παθ. Αν., Γυναικολογική και Μαιευτική, Μικροβιολογική κ.λπ. Με όλες). Φαίνεται ότι η έρευνα δεν χρειάζεται πολλούς. Μεράκι χρειάζεται.

Ανακοινώσαμε δεκάδες επιστημονικές εργασίες, όλες πλήρως μελετημένες, στην Ελλάδα και το εξωτερικό: Επιστημονικές Εταιρείες, Συνέδρια Διεθνή, Περιοδικά. Στην Ι.Ε.Θ. 27, στην Οφθ. Ετ. Β.Ε. 3, στην Επιστ. Επετηρ. της Ι. Σχ. του ΑΠΘ 5 μονογραφίες, στον «Γαληνό» 3 κ.λπ. Σε Δερματολογικές Εταιρείες στην Αλλοδαπή 11 (1956-58 τρεις, 1962-67 οκτώ), απ' τις οποίες οι 5 θεωρήθηκαν πρωτότυπες διεθνώς (1962-68). Σε Διεθνή Συνέδρια Δερματολογίας 5 (1967).

Διατριβές: Διδακτορικές 6 (1959 μία, 1964 δύο, 1965 μία, 1967 δύο). **Υφηγεσίας** 1 (1964 του υποφαινομένου). Θέματα για Υφηγεσία δόθηκαν σε 3. **Μονογραφίες οιονεί διατριβές** 6 (1955, 1958, 1961, 1965, 1966, 1967).

Συμμετοχή σε Συνέδρια Διεθνή 8 (1964-67), προσωπικώς τουλάχιστο.

Τμητικές διακρίσεις: Στο 12ο Συνέδριο των Γαλλοφώνων Δερματολόγων (Παρίσι, 1965), στο Διεθνές Συνέδριο Αλλεργιολογίας (Λίλλη, 1965), στο VI Συνέδριο της Ιβηρο-Λατινο-Αμερικανικής Δερματολογίας (Βαρκελώνη, 1967), στο XIII Διεθνές Συνέδριο Δερματολογίας (Μόναχο, 1967) κ.ά.

Κρίσεις εργασιών μας: Ευμενέστερες πάντοτε από διακεκριμένους δερματολόγους (St. Bouille, Cl. Huriez, R. Degos, St. Jablonska κ.ά.), από γνωστά Περιοδικά κύρους (Ann. και Bull. Derm. Et Syph., Sem. des Hopitaux, Giorn. It. Derm., Excerpta Med κ.ά.).

Επιστημονικές σχέσεις και αλληλογραφίες: Αναπτύχθηκαν με δεκάδες πολλές επιστημόνων, Δερματολογικών Κέντρων, Ινστιτούτων, Βιβλιοθηκών κ.λπ. απ' όλες τις Ηπείρους και δεκάδες κρατών, ακόμη π.χ. από το Μαλί, την Ουγκάντα, το Ιράν, την Πολωνία, την Ουγγαρία, την Αργεντινή, όλα τα Βαλκανικά κράτη κ.λπ., κυρίως τα 3 τελευταία έτη (1965-67) και αφορούσαν εργασίες μας, που δημοσιεύονταν κάθε τόσο στο εξωτερικό και εργασίες ξένων, που χρειαζόμασταν για δικές μας έρευνες (διατριβές, μυκητιάσεις, ακροσάρκωμα του Krosi, αφροδίσια κ.λπ.) Το ΔΕΚΕΘ και οι γιατροί του απολάμβαναν μεγάλης εκτίμησής (βλ. «Η θέσις του ΔΕΚΕΘ εις τον ελληνικόν

και διεθνή χώρον», 1978, «Το Ταξίδι της Ζωής μου» κ.λπ. Καθηγητές και Δερματολόγοι, όπως οι A. Dupont (Namour Βελγίου), E. Nagy (Debrecen Ουγγ.), J. Herzberg (Bremen Γερμ.), St. Jablonska (Βαρσοβία, Πολωνία), D. Grinspan (Buenos Aires Αργ.), M. Sulzberger (Chicago ΗΠΑ), H. Teller (Berlin Γερμ.), K. Winkler (Berlin Γερμ.) κ.ά. πολλοί έγιναν φίλοι μας και πολλοί επέμεναν να οργανώσουμε Συνέδριο Δερματολογίας στην Ελλάδα. Θα το πραγματοποιούσαμε, αλλά... ήρθαν χρόνια δύσεχτα, ήρθαν καιροί οργανισμένοι! Έπρεπε να περάσουν χρόνια, να φτάσουμε στο 1991, για να πραγματοποιηθεί στην Αθήνα το 2ο Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δερμ.-Αφροδ. (EADV) από τον αείμνηστο Ι. Στρατηγό, καθηγητή στην Αθήνα, φίλο και διακεκριμένο δερματολόγο.

Στη Θεσσαλονίκη, πού αλλού το 1970, ο νεοδιορισθείς καθηγητής στην έδρα ΑΔΝΘ οργάνωσε με την Ι.Ε.Θ., «Δερματολογικόν Διήμερον», με περιορισμένη, έστω, συμμετοχή Γάλλων δερματολόγων. Αυτό, τότε, ήταν αδύνατο να γίνει στου

A. Συγγρού.

δ) **Μετεκπαιδεύσεις και μεταβάσεις στο εξωτερικό:** Είχαν σκοπό εκπαιδευτικό, ερευνητικό και περιθαψής.

Οι **μετεκπαιδεύσεις:** Με σύσταση του καθηγητή A. Ρέλια μετεκπαιδεύτηκαν σε μεγάλα Δερματολογικά Κέντρα του Εξωτερικού 4 δερματολόγοι: Οι Σ. Μάϊσσα, Γ. Σακελλαρίου, Γ. Τσοϊτής και Αρ. Μηνάς. Παρακολουθήσαμε πολλές Κλινικές, Μικροβιολογία, Παθ. Ανατομική, Ιολογία, Μυκητολογία κ.λπ.

Οι **μεταβάσεις στο εξωτερικό:** Εκτός από εκείνες για μετεκπαίδευση, συμμετοχή σε Συνέδρια κ.λπ., γίνονταν και για επισκέψεις, παρακολούθηση Σεμιναρίων κτλ. μεγάλων και γνωστών Οίκων Καλλυντικών και Φαρμάκων: Special'oreal, Diamant (Παρίσι), Ciba, Laroche, Geigy (Ελβετία), Schering (Βερολίνο όπου παρακολουθήσαμε πειράματα σε ζώα, παρασκευή καλλυντικών κ.λπ.).

Οι δερματολόγοι ας κρίνουν, υπολογίζοντας και τις τότε συνθήκες και συγκρίνοντας εκείνες με τις σημερινές, αν είναι εύκολο να συγκριθούν!

Γ. Α. Σακελλαρίου, «Ταβέρνα στην Αθήνα», 1984, 34 × 24 εκ.